

«15» січня 2016 р.

Конституційний Суд України
01033, м. Київ, вул. Жилинська, б. 14

Товариство з обмеженою
відповідальністю «Альфа-Плюс»
Місцезнаходження: 04070, м. Київ,
вул. Іллінська, 16
Представник за законом:
директор Уванай О.О.
Адреса для листування: 04070, м. Київ,
вул. Іллінська, 16
Представник за довіреністю:
Кириченко К.С.
Адреса для листування: 04070, м. Київ,
вул. Іллінська, 16

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

про офіційне тлумачення положень

п. 10 ч. 2 ст. 16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України,

п. «г», ч. 3 ст. 152, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України

(щодо скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, як способу захисту порушеного права)

Користуючись правом на конституційне звернення, передбаченим ст.ст. 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України», за наявності підстав для конституційного звернення відповідно до ст. 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», звертаємося до Конституційного Суду України з конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення положень законодавства України.

Статті необхідного тлумачення:

Цивільний кодекс України (Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 461)

Стаття 16. Захист цивільних прав та інтересів судом

... 2. Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

... 10) визнання незаконними рішень, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

... Стаття 21. Визнання незаконним правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування

1. Суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Земельний кодекс України (Урядовий кур'єр, 2001, 11, 15.11.2001 N 211-212)

Стаття 152. Способи захисту прав на земельні ділянки

... 3. Захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється шляхом:

... г) визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування.

... Стаття 155. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

1. У разі видання органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування акта, яким порушуються права особи щодо володіння, користування чи розпорядження належною їй земельною ділянкою, такий акт визнається недійсним.

Предмет необхідного тлумачення:

Право на захист цивільних прав та інтересів таким способом як визнання судом незаконним та скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні та підстави для конституційного звернення:

Офіційне тлумачення положень п. 10 ч. 2 ст. 16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України є необхідним у зв'язку з наявністю неоднозначної судової практики щодо такого способу захисту порушеного права як визнання незаконним, недійсним та скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України способом захисту цивільних прав та інтересів може бути визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Відповідно до ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Відповідно до п. г) ч. 3 ст. 152 Земельного кодексу України захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється шляхом визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування.

Відповідно до ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України у разі видання органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування акта, яким порушуються права особи щодо володіння, користування чи розпорядження належною їй земельною ділянкою, такий акт визнається недійсним.

Тобто, зазначеними вище нормами законодавства України однозначно встановлено, що акт, виданий органом державної влади або органом місцевого самоврядування, який суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси, підлягає визнанню незаконним у судовому порядку та має бути скасований судом.

Проте, в одному випадку – суди дотримуються вимог положень п. 10 ч. 2 ст. 16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України, розглядають позовні вимоги про скасування нормативних актів індивідуальної дії, виданих органами державної влади або місцевого самоврядування по суті і задовольняють такі, зазначаючи, що за ст. 21 Цивільного кодексу України, яка кореспондується з статтею 155 Земельного кодексу України, суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси. Або відмовляють у задоволенні вказаних позовних вимог після дослідження обставин справи, якщо приходять до висновку, що правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади або органом місцевого самоврядування, не суперечить нормам законодавства і не порушує цивільні права або інтереси. Тобто, суди здійснювали розгляд справи по суті, тим самим визнаючи можливість використання такого способу захисту порушеного права як скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування. Прикладами

дотримання положень п. 10 ч. 2 ст.16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України є:

- Постанова Вищого господарського суду України від 08.07.2015 р. у справі №916/650/14.

- Постанова Вищого господарського суду України від 25.11.2014 р. у справі №903/145/14.

- Ухвала Вищого адміністративного суду України від 20.02.2008 р.

- Ухвала Вищого адміністративного суду України від 01.08.2013 р. у справі №К/9991/61426/11.

- Рішення господарського суду Київської області від 18.11.2014 р. у справі №911/4592/14 (надаємо копію наказу від 19.12.2014 р. про примусове виконання рішення на підтвердження того, що дане рішення набрало законної сили).

В іншому випадку – є випадки відмови у задоволенні позовних вимог про скасування правових актів індивідуальної дії, виданих органами державної влади або місцевого самоврядування з зазначенням, що позов, предметом якого є рішення органу державної влади або органу місцевого самоврядування індивідуальної дії, не повинен розглядатися, оскільки обраний позивачем спосіб захисту порушених прав не забезпечує їх реального захисту. При винесенні таких рішень суди навіть не досліджують законність правових актів, виданих органом державної влади або органом місцевого самоврядування, які є предметом оскарження. Таким чином, у зв'язку з відмовою у задоволенні вимог про скасування актів індивідуальної дії, акти, які суперечать законодавству України та порушують цивільні права або інтереси, залишаються підставою для оформлення права власності або права користування, або стають підставою для незаконного позбавлення особи права користування.

Зокрема, прикладами дотримання такої позиції є:

- Постанова Вищого господарського суду України від 08.07.2015 р. у справі №911/4611/13.

- Постанова Верховного суду України від 11.11.2014 р. у справі № 21-405а14.

- Постанова Верховного суду України від 30.09.2015 р. у справі №3-553гс15.

- Рішення Обухівського районного суду Київської області від 01.07.2015 р. у справі №372/1997/15-ц.

Однаковими юридично значимими обставинами при розгляді зазначених вище справ є:

- наявність правового акту індивідуальної дії органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який порушує цивільні інтереси особи і суперечить актам цивільного законодавства;

- звернення заінтересованої особи до суду з позовом про скасування такого акту;

- прийняття судами різних судових рішень із застосуванням одних і тих самих норм законодавства України: 1) в одному випадку суд приходять до висновку, що таких способів захисту порушених прав може бути застосовано, 2) у іншому випадку - що такий спосіб захисту не призводить до захисту порушених прав та є недостатнім, при цьому така недостатність нормативно не обґрунтована. Складно погодитися з правовою позицією Верховного суду України щодо недостатності такого способу захисту порушених прав, адже навіть при визнанні недійсним державного акту право власності не припиняється, а існує потреба в скасуванні такого права власності в судовому порядку.

На сьогоднішній день в Україні склалася ситуація, коли органи державної влади та органи місцевого самоврядування приймають рішення, що не відносяться до їх компетенції, рішення, які порушують права та законні інтереси осіб, рішення, якими надаються безпідставні незаконні переваги одним особам перед іншими, що призводить до порушення права власності, права користування та розпорядження, а суди позбавляють осіб, права та законні інтереси яких порушуються такими рішеннями, права на захист таким способом як скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або місцевого самоврядування. Вкрай незрозумілою є ситуація, коли державний акт на право власності на земельну ділянку або договір оренди землі визнається судовим рішенням недійсним, а в скасуванні правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної

влади або органом місцевого самоврядування, який є підставою для їх оформлення, суди відмовляють через недостатність судового захисту. Наявні випадки часткового скасування акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, коли суди скасовують окремі пункти щодо надання земельної ділянки, при цьому пункти щодо правомірності вилучення цієї ж земельної ділянки не досліджуються і створюється ситуація, коли законний власник (користувач) позбавлений права захисту шляхом визнання недійсним окремого пункту рішення (рішення Обухівського районного суду Київської області від 01.07.2015 р. у справі №372/1997/15-п).

Така судова практика у сфері застосування способів захисту прав та інтересів може призвести до порушення конституційних прав і свобод заявника, а саме:

- права, гарантованого ч. 2 ст. 55 Конституції України (Відомості Верховної Ради України, 1996, N 30 (23.07.96), ст. 141): «Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб»,

- права, гарантованого ч. 3 ст. 8 Конституції України: «Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується) у взаємозв'язку зі ст. 144 Конституції України (Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території. Рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду». Крім того, відповідно до ст. 1 «Захист власності» Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Офіційний вісник України, 2006, № 32 (23.08.2006), ст. 2372): «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.» Дане положення не ставить вимог до законодавства у частині захисту права власності, а передбачає лише обов'язкову наявність механізму такого захисту. Звуження способів захисту через їх недостатність призводить до нездійсненності такого захисту та порушення права доступу до правосуддя.

Таким чином, враховуючи судову практику що склалася, рішення Господарського суду Київської області від _____ р. у справі _____ може бути скасовано, і ТОВ «Альфа-Плюс» може бути позбавлене можливості захисту прав та інтересів таким способом як скасування п. 2 розпорядження голови Обухівської районної державної адміністрації _____ яким було безпідставно та незаконно вилучено у нього з користування земельні ділянки. Адже на сьогоднішній день зазначене розпорядження частково скасовано і державні акти на право власності на землю також скасовані (рішення Обухівського районного суду Київської області _____

Отже; саме з метою забезпечення реалізації права на захист таким способом як скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, який суперечить актам цивільного законодавства і яким порушено цивільні права або інтереси, враховуючи актуальність цього звернення у зв'язку з різним застосуванням судами норм законодавства, необхідно надати офіційне тлумачення положень п. 10 ч. 2 ст.16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України.

Керуючись п. 2 ст. 150 Конституції України, п. 4 ст. 13, 42, 43, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України»,

Просимо Конституційний Суд України:

Надати офіційне тлумачення п. 10 ч. 2 ст.16, ч. 1 ст. 21 Цивільного кодексу України, п. «г», ч. 3 ст. 152, ч. 1 ст. 155 Земельного кодексу України на предмет самостійного використання такого способу захисту порушених прав і інтересів як визнання

недійсним, незаконним та скасування правового акту індивідуальної дії, виданого органом державної влади або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Додатки:

1. Копія постанови Вищого господарського суду України від 08.07.2015 р. у справі №916/650/14 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 46406173).
2. Копія постанови Вищого господарського суду України від 25.11.2014 р. у справі №903/145/14 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 41578606).
3. Копія ухвали Вищого адміністративного суду України від 20.02.2008 р.
4. Копія ухвали Вищого адміністративного суду України від 01.08.2013 р. у справі №К/9991/61426/11 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 32829094).
5. Копія рішення Господарського суду Київської області від 18.11.2014 р. у справі №911/4592/14 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 41605949) та копія наказу про примусове виконання рішення на підтвердження того, що дане рішення набрало законної сили.
6. Копія постанови Вищого господарського суду України від 08.07.2015 р. у справі №911/4611/13 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 46604524).
7. Копія постанови Верховного суду України від 11.11.2014 р. у справі № 21-405a14 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 42202870).
8. Копія постанови Верховного суду України від 30.09.2015 р. у справі №3-553гс15 (роздрукована з інтернет-ресурсу Єдиного державного реєстру судових рішень, № рішення 52418663).
9. Копія рішення Обухівського районного суду Київської області у справі
10. Копія розпорядження голови Обухівської районної державної адміністрації від
11. Копія протоколу про призначення директора ТОВ «Альфа-Плюс».
12. Копія наказу про призначення директора ТОВ «Альфа-Плюс»
13. Копія витягу зі Статуту ТОВ «Альфа-Плюс» щодо повноважень директора.
14. Копія виписки з ЄДР щодо ТОВ «Альфа-Плюс».
15. Оригінал довіреності представника від 14.01.2016 р.

Конституційне звернення з додатками до примірниках.

Директор ТОВ «Альфа-Плюс»
«15» січня 2016 р.

Уванай О.О.